

Oponentský posudek na diplomovou práci Ilony Kaftanové

Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v období 1945-1989 s přihlédnutím k Praze

předloženu na UK-ETF, studijní obor: Křesťanská humanitární a pastorační práce - diakonika

Diplomová práce paní Ilony Kaftanové pojednává o dějinách české kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v druhé polovině 20. století. Klade si tři cíle: 1. zmapovat jednotlivé události, kroky a celkový vývoj kongregace v uvedené době; 2. zjistit, zda strategie kongregace k přežití období komunistické diktatury byla úspěšná; a 3. zpřístupnit nové informace k dějinám kongregace. Heuristický základ práce tvoří především dokumenty z archivu kongregace, z Národního archivu (fond SÚC, MK SPVC a další) a z Vojenského archivu.

K tomu, aby mohla najít odpověď na tyto tři výchozí otázky, paní Kaftanová rozděluje práci na šest velkých částí. V první, úvodní představuje vznik a historie řehole jako takové, a popisuje, jak se které řády rozvíjely v českých zemích. V druhé části se soustředí na samotnou kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, její vznik a příchod do českých zemí. Třetí část je pak věnovaná krátké poválečné době do r. 1948, kdy se tzv. Boromejky museli především vyrovnat s důsledky vyhnání německy mluvících sester a poválečné pozemkové reformy. Obsah čtvrté části tvoří vývoj řádu pod komunistickou diktaturou, než režim zrušil kláštery. V páté, nejrozsáhlejší části pojednává o dění v kongregace v padesátých letech 20. století, kdy došlo k známému zrušení řádů a koncentraci jejich členů na několika místech v republice. Další, podstatně stručnější tři kapitoly popisují dějiny kongregace v 60. až 80. letech. Poslední, krátká kapitola provede jakési srovnání dějin řehole s tím, jak se kongregace vyvíjela na Západě, ale je především zamýšlením nad tím, co řeholní život přináší moderní západnímu civilizaci a životnímu stylu.

Podle autorky vyvíjela kongregace v nepříznivé době komunistického nadvládí velké úsilí k tomu, aby mohla přežít pomocí alternativních forem řeholního života a řeholních aktivit. Tyto snahy ale nemohly zastavit úbytek řeholních sester, protože jeho příčiny nesouvisely s církevní politikou komunistického režimu. Spočívají především v tom, co autorka poněkud obecně nazývá modernismem, tj. s individualizací západní společnosti a s „uvolňováním společenských vazeb“ (str. 100). Proto už v úvodu paní Kaftanová tvrdí, že vlastně není spojitost mezi dějinami kongregace pod poválečnou diktaturou a jejím dnešním stavem. „Mnoho klášterů ‚vymírá‘ i v západní Evropě, a to bez vlivu komunistické minulosti a pronásledování. Domnívám se tedy, že pro dnešní dobu minulost kongregaci zásadně neovlivnila.“ (str. 10).

Z tohoto tvrzení vyplývá, že specifičnosti období komunistické diktatury nebyly pro moderní dějiny kongregace – a v zásadě pro dějiny církve ve 20. století – příliš důležitým aspektem, ale spíše něco jako koloritem českého kontextu nedávných dějin náboženství. Tento názor není zdaleka ojedinělý především mezi sociology náboženství (ale kritizován některými církevními představiteli). Jeho problematičnost tkví v tom, že bagatelizuje zkušenosti českých křesťanů z období komunismu. Specifický charakter české sekularizace ve srovnání se západní Evropou spočívá nejen v odklonu od církve a tradičních modelů křesťanské existence, ale také ve velké nedůvěře vůči církevním institucím (viz debata o církevní restituci). Právě v tomto aspektu se náboženská situace v České republice liší od západoevropských i okolních zemí. Domnívám se, že zde vidíme důsledky komunistické politiky k náboženským společenstvím.

Dle autorky se podařil třetí cíl práce splnit tím, že přinesla několik nových dokumentů a poznatků. Ač je toto chvályhodný krok, není to pro práci rozhodující. Práce spíše potvrzuje, že skoro není možné k samotným dějinám české kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského říct něco nového. Je ovšem třeba ocenit, že autorka pracovala s velkým množstvím archivního materiálu. Zde je ovšem také nutné poznamenat, že s některými prameny autorka nezachází tak, jak se v historické práci má (výtka se týká především Kroniky kongregace).

Text práce čítá 93 stran (9-102), seznam literatury se nachází na str. 103-108. Na straně 109 je i seznam zkratk.

Práce trpí některými formálními nedostatky: důsledně chybí tečka na konci poznámky pod čarou; zarovnání poznámky 13 na str. 13; chybějící kapitálka na začátku poznámky 16 na str. 13; odlišné formátování pozn. 26 na str. 15; odlišné formátování prvního odstavce pod hlavičkou 1.3. na str. 20; odlišné formátování pozn. 96 na str. 32, atd.

Přes tyto nedostatky práce splňuje požadavky na ni kladené a proto ji doporučuji k přijetí. Navrhuji klasifikaci „dobře“, za C.

10. června 2013

Peter Morée